

Povelja Vijeća Evrope o obrazovanju za demokratsko društvo i obrazovanju o ljudskim pravima

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

**Povelja Vijeća Evrope
o obrazovanju za demokratsko društvo
i obrazovanju o ljudskim pravima**

Usvojena u okviru Preporuke CM/Rec(2010)7
Komiteta ministara

Uvod

Obrazovanje igra najznačajniju ulogu u promociji osnovnih vrijednosti Vijeća Evrope: demokratije, ljudskih prava i vladavine zakona, kao i u sprječavanju kršenja ljudskih prava. U širem smislu, na obrazovanje se sve više gleda kao na odbranu protiv porasta nasilja, rasizma, ekstremizma, ksenofobije, diskriminacije i netolerancije. Rastuća svijest se oslikava u usvajanju Povelje Vijeća Evrope o obrazovanju za demokratsko društvo i obrazovanju o ljudskim pravima («EDC/HRE») od strane 47 država članica organizacije u okviru Preporuke Komiteta ministara CM/Rec(2010)7. Povelja je izrađena u periodu nekoliko godina kao rezultat širih konsultacija i nije obvezujuća. Ona će biti važna referentna tačka za sve one koji se bave građanskim društvom i obrazovanjem o ljudskim pravima. Nadati se je da će biti fokus i katalizator za aktivnosti u državama članicama, kao i da će biti put širenja dobre prakse i dizanja standarda širom Evrope a i van nje.

Povelja Vijeća Evrope o obrazovanju za demokratsko društvo i obrazovanju o ljudskim pravima

*Usvojena u okviru Preporuke CM/Rec(2010)7
Komiteta ministara*

Dio I – Opće odredbe

1. Djelokrug

Ova Povelja se bavi obrazovanjem za demokratsko društvo i obrazovanjem o ljudskim pravima u skladu sa definicijama iz stava 2. Ona se ne bavi eksplicitno srodnim područjima kao što su interkulturalno obrazovanje, obrazovanje u oblasti jednakosti, obrazovanje za održiv razvoj i obrazovanje za mir, osim u slučajevima kada se preklapaju i u sprezi su sa obrazovanjem za demokratsko društvo i obrazovanje o ljudskim pravima.

2. Definicije

U svrhu ove Povelje:

a. "Obrazovanje za demokratsko društvo" označava obrazovanje, obuku, jačanje svijesti, informacije, prakse

i aktivnosti koje imaju za cilj da pojedinci, putem sticanja znanja, vještina i shvatanja i razvoja stavova i ponašanja, budu osnaženi u upražnjavanju i branjenju svojih demokratskih prava i odgovornosti u društvu, da vrednuju raznolikost i igraju aktivnu ulogu u demokratskom životu, sa ciljem promicanja i zaštite demokracije i vladavine zakona.

b. "Obrazovanje o ljudskim pravima" označava obrazovanje, obuku, jačanje svijesti, informacije, prakse i aktivnosti koje imaju za cilj da pojedinci, putem sticanja znanja, vještina i shvatanja i razvoja stavova i ponašanja, budu osnaženi u davanju doprinosa izgradnji i branjenju univerzalne kulture ljudskih prava u društvu, sa ciljem promicanja i zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda.

c. "Formalno obrazovanje" označava strukturiran sistem obrazovanja i obuke koji polazi od osnovnog, preko srednjeg do univerzitetskog obrazovanja. Ono se po pravilu odvija u opštim i stručnim obrazovnim institucijama i vodi ka certifikaciji.

d. "Neformalno obrazovanje" podrazumijeva svaki planirani program obrazovanja osmišljen kako bi se usavršile brojne vještine i sposobnosti, van formalnog obrazovnog okvira.

e. "Informalno" obrazovanje podrazumijeva doživotni proces u okviru kojeg svaki pojedinac stječe stavove,

vrijednosti, vještine i znanja od obrazovnih uticaja i izvora iz svog okruženja te iz svakodnevnih iskustava (porodica, grupe vršnjaka, susjedi, slučajni susreti, biblioteka, masovni mediji, posao, zabava, itd.).

3. Odnos između obrazovanja za demokratsko društvo i obrazovanja o ljudskim pravima

Obrazovanje za demokratsko društvo i obrazovanje o ljudskim pravima su tijesno povezani i uzajamno se nadopunjuju. Razlikuju se u pogledu fokusa i djelokruga, a ne u pogledu ciljeva i prakse. Obrazovanje za demokratsko društvo je u prvom redu fokusirano na demokratska prava i odgovornosti te aktivno učešće, vezano za građanske, političke, socijalne, ekonomske, pravne i kulturne sfere društva, dok se obrazovanje o ljudskim pravima bavi širim spektrom ljudskih prava i temeljnih sloboda u svakim aspektima života ljudi.

4. Ustavne strukture i prioriteta zemalja članica

Primjenjuju se ciljevi, principi i politike obrazloženi u nastavku teksta:

a. uz puno poštivanje ustavnih struktura svake zemlje članice, koristeći odgovarajuće mehanizme u skladu s tim strukturama.

b. uvažavanje prioriteta i potreba svake zemlje članice.

Dio II – Ciljevi i principi

5. Ciljevi i principi

Zemlje članice bi se trebale rukovoditi slijedećim ciljevima i principima u utvrđivanju njihovih politika, zakona i praksi.

a. Cilj da se svakoj osobi na teritoriji države osigura mogućnost obrazovanja za demokratsko društvo i obrazovanja o ljudskim pravima.

b. Učenje u obrazovanju za demokratsko društvo i obrazovanju o ljudskim pravima je cjeloživotni proces. Efikasno učenje u ovoj oblasti podrazumijeva širok krug relevantnih aktera, uključujući donosiocce politika, stručnjake u oblasti obrazovanja, sve koji uče, roditelje, obrazovne institucije, organe vlasti u oblasti obrazovanja, državne službenike, nevladine organizacije, organizacije mladih, medije i javnost općenito.

c. Svi mehanizmi obrazovanja i obuke, bilo da se radi o formalnim, neformalnim ili informalnim, imaju svoju ulogu u ovom procesu učenja i od velike su vrijednosti u promoviranju principa i postizanju ciljeva ovog obrazovanja.

d. Nevladine organizacije i organizacije mladih mogu dati vrijedan doprinos obrazovanju za demokratsko društvo i obrazovanju o ljudskim pravima, naročito kroz

neformalno i informalno obrazovanje, te shodno tome potrebno im je da dobiju šanse i podršku kako bi mogli dati ovaj doprinos.

e. Prakse i aktivnosti nastavnog procesa i učenja trebale bi pratiti i promovirati demokratske, te principe i vrijednosti ljudskih prava. Naročito, upravljanje u obrazovnim institucijama, uključujući škole, trebalo bi odražavati i promovirati vrijednosti ljudskih prava te poticati jačanje i aktivno učešće svih koji uče, obrazovnog osoblja i svih aktera, uključujući i roditelje.

f. Suštinski element obrazovanja za demokratsko društvo i obrazovanja o ljudskim pravima je promocija socijalne kohezije i interkulturalnog dijaloga, te vrednovanje različitosti i jednakosti, uključujući ravnopravnost spolova; u tom cilju, od ključnog je značaja razvijati znanja, lične i socijalne vještine i razumijevanje koji će uticati na smanjenje sukoba, povećati uvažavanje i razumijevanje razlika između različitih vjera i etničkih grupa, izgraditi uzajamno poštovanje za ljudsko dostojanstvo i zajedničke vrijednosti, ohrabriti dijalog i promovirati nenasilje u rješavanju problema i sporova.

g. Jedan od temeljnih ciljeva obrazovanja za demokratsko društvo i obrazovanja o ljudskim pravima nije samo da se svi sudionici opreme znanjem, razumijevanjem i vještinama, već i da se osposobe kako bi bili spremni da

poduzmu akciju u društvu u cilju odbrane i promocije ljudskih prava, demokratije i vladavine zakona.

h. Kontinuirana obuka i razvoj za stručnjake u oblasti obrazovanja i lidere mladih, kao i za same instruktore, u vezi sa principima i praksom obrazovanja za demokratsko društvo i obrazovanja o ljudskim pravima, predstavljaju ključni faktor uspjeha i održivosti efikasnog obrazovanja u ovoj oblasti, te bi ih shodno tome trebalo na adekvatan način planirati i osigurati sva potrebna sredstva za realizaciju.

i. Potrebno je ohrabriti partnerstvo i saradnju među širokom mrežom aktera angažovanih u obrazovanju za demokratsko društvo i obrazovanju o ljudskim pravima na državnom, regionalnom i lokalnom nivou, kako bi se maksimalno iskoristio njihov doprinos, uključujući donosiocce politika, stručnjake u oblasti obrazovanja, one koji uče, roditelje, obrazovne institucije, nevladine organizacije, organizacije mladih, medije i javnost općenito.

j. Uzimajući u obzir međunarodni karakter vrijednosti i obaveza u pogledu ljudskih prava te zajedničke principe na kojima počivaju demokratija i vladavina zakona, važno je da zemlje članice razvijaju i ohrabruju međunarodnu i regionalnu saradnju u aktivnostima na koje se odnosi važeća Povelja, te da rade na utvrđivanju i razmjeni primjera dobre prakse.

Dio III – Politike

6. Formalno opšte i stručno obrazovanje

Zemlje članice bi trebale uključiti obrazovanje za demokratsko društvo i obrazovanje o ljudskim pravima u nastavne planove i programe za formalno obrazovanje na nivou predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja, kao i u opšte i stručno obrazovanje i obuku. Zemlje članice bi također trebale nastaviti podržavati, revidirati i ažurirati obrazovanje za demokratsko društvo i obrazovanje o ljudskim pravima u ovim nastavnim planovima i programima kako bi osigurali njihov značaj te potaknuli održivost ove oblasti.

7. Visoko obrazovanje

Zemlje članice trebaju promovirati, uz puno uvažavanje principa akademske slobode, uključivanje obrazovanja za demokratsko društvo i obrazovanja o ljudskim pravima u institucije visokog obrazovanja, naročito za buduće stručnjake u oblasti obrazovanja.

8. Demokratsko upravljanje

Zemlje članice bi trebale promovirati demokratsko upravljanje u svim obrazovnim institucijama kao poželjan i uspješan metod upravljanja sam po sebi, koji također

predstavlja praktičan metod za učenje i stjecanje iskustva u pogledu demokratije i poštivanja ljudskih prava. Oni bi odgovarajućim mehanizmima trebali ohrabriti i pojednostaviti aktivno učešće svih sudionika koji uče, obrazovnih radnika i svih aktera, uključujući roditelje, u upravljanju obrazovnim institucijama.

9. Obuka

Zemlje članice bi nastavnicima, drugom nastavnom kadru, mladim liderima i trenerima trebale osigurati potrebnu inicijalnu i tekuću obuku i daljnji razvoj u okviru obrazovanja za demokratsko društvo i obrazovanja iz oblasti ljudskih prava. To bi trebalo osigurati da ove kategorije imaju dovoljan obim znanja i razumijevanja u pogledu ciljeva i principa discipline, kao i u pogledu odgovarajućih nastavnih metoda i metoda učenja, te drugih ključnih sposobnosti koje su prikladne za njihovu obrazovnu oblast.

10. Uloga nevladinih organizacija, organizacija mladih i drugih aktera

Zemlje članice bi trebale unaprijediti ulogu nevladinih organizacija i organizacija mladih u obrazovanju za demokratsko društvo i obrazovanju u oblasti ljudskih prava, posebno neformalno obrazovanje. One trebaju konstatirati da ove organizacije i njihove aktivnosti predstavljaju vrijedan dio obrazovnog sistema, i obezbijediti

im, gdje je to moguće, svu podršku koja im je potrebna, te osigurati potpuno iskorištavanje ekspertize kojom oni mogu dati svoj doprinos svim oblicima obrazovanja. Zemlje članice bi takođe trebale promovirati i skrenuti pažnju javnosti i drugih aktera, prvenstveno medija i šire javnosti, na obrazovanje za demokratsko društvo i obrazovanje u oblasti ljudskih prava, kako bi maksimizirali doprinos koji mediji i javnost mogu dati u ovoj oblasti.

11. Kriteriji za donošenje procjene

Zemlje članice bi trebale izraditi i razviti kriterije za procijenjivanje efikasnosti obrazovnih programa za demokratsko društvo i obrazovanje u oblasti ljudskih prava. Povratne informacije od učenika trebaju biti sastavni dio svih procjena te vrste.

12. Istraživanje

Zemlje članice trebaju pokrenuti i promovirati istraživanje u oblasti obrazovanja za demokratsko društvo i obrazovanja u oblasti ljudskih prava kako bi napravili presjek trenutne situacije u tim oblastima i osigurali akterima, uključujući i ključne političke zvaničnike, obrazovne institucije, lidere škola, nastavnike, učenike, nevladine organizacije i organizacije mladih, komparativne informacije kako bi im pomogli da ocijene i poboljšaju svoju efikasnost i učinkovitost, kao i da poboljšaju praksu. Ovo

istraživanje bi, između ostalog, moglo obuhvatati i istraživanja o nastavnom planu i programu, inovativnoj praksi, nastavnim metodama i razvoju sistema procjene, uključujući i kriterije i indikatore za procjenu. Zemlje članice bi trebale rezultate svojih istraživanja dostaviti i drugim zemljama članicama i akterima, gdje je to odgovarajuće.

13. Vještine u promoviranju socijalne kohezije, cijenjenju različitosti i rješavanju razlika i sukoba

U svim obrazovnim oblastima, zemlje članice trebaju promovirati obrazovni pristup i nastavne metode koje imaju za cilj učenje zajedničkom životu u demokratskom i multikulturalnom društvu i omogućavanje učenicima da stiču znanja i vještine koje promoviraju socijalnu koheziju, cijene različitosti i ravnopравnost, cijene razlike, posebno razlike među različitim vjerskim i etničkim grupama, i omogućavaju rješavanje nesporazuma i sukoba na nenasilan način uz međusobno poštivanje prava, kao i borbu protiv svih oblika diskriminacije i nasilja, posebno fizičkog maltretiranja i zlostavljanja.

Odjeljak IV – Procjena i saradnja

14. Procjena i pregled

Zemlje članice bi redovito trebale procijenjivati strategije i politiku koju su donijele u pogledu postojeće Povelje

i prilagođavati, gdje to bude potrebno, ove strategije i politiku. To mogu činiti u saradnji s drugim zemljama članicama, na primjer na regionalnoj osnovi. Svaka zemlja članica takođe može zatražiti pomoć od Vijeća Evrope.

15. Saradnja u okviru aktivnosti na implementaciji

Zemlje članice trebaju međusobno saradivati, gdje je takva saradnja odgovarajuća, i saradivati putem Vijeća Evrope u nastojanju da implementiraju ciljeve i principe postojeće Povelje i to na način da:

a. rade na pitanjima od zajedničkog interesa i utvrđenim prioritetima

b. jačaju multilateralne i prekogranične aktivnosti, uključujući i postojeću mrežu koordinatora u oblasti obrazovanja za demokratsko društvo i obrazovanja iz oblasti ljudskih prava

c. razmjenjuju, razvijaju, kodificiraju i osiguraju dostavljanje informacija o pozitivnim primjerima iz prakse

d. informiraju sve aktere, uključujući i širu javnost, o ciljevima i implementaciji Povelje

e. podržavaju Evropsku mrežu nevladinih organizacija, organizacija mladih i profesionalaca u oblasti obrazovanja i njihovu međusobnu saradnju.

16. Međunarodna saradnja

Zemlje članice bi, u okviru Vijeća Evrope, trebale razmjenjivati rezultate svojih aktivnosti u oblasti obrazovanja za demokratsko društvo i obrazovanja u oblasti ljudskih prava s drugim međunarodnim organizacijama.

Odjel za obrazovanje
Vijeće Evrope
F-67075 Strasbourg Cedex
Tel.: +33 (0)3 88 41 35 29
Fax: +33 (0) 3 88 41 27 88
Internet: <http://www.coe.int/edc>